

הצעה לפתרון בחינת הבגרות בתנ"ך

1261 70%

מועד קיץ תשפ"ד 2024

הפתרון נכתב על ידי עדי שטרן סימן-טוב

מצוות מורי רשת החינוך אנקורי

פתרון בגרות בתנ"ך קיץ תשפ"ד

שאלון 1261 - 70%

פרק ראשון - בראשית

שאלה 1

א. 1) הדילמה של אברהם שהמילה "הנני" היא בין הנאמנות והאהבה שלו לאלוהים לבין הנאמנות והאהבה שלו לבנו יצחק והחזרה עליה מדגישה אותה בכך שהוא משיב גם לאלוהים וגם ליצחק ב"הנני" כאשר הם פונים אליו.

2) מפסי' י"א אנו למדים שההכרעה של אברהם היא לטובת אלוהים על פני בנו, המסר של המלאך לאברהם שהוא לא צריך להכריע בין שניהם.

ב. 1) הסתירה היא שבפרק כ"א ה' אומר לאברהם שלא יחשוש מלגרש את הגר ואת בנו ישמעאל למדבר כרצונה של שרה מכיוון שההמשכיות של זרעו תצא מיצחק ולא מישמעאל, ואילו בפרק כ"ב חיינו של יצחק נתונים בסכנה ועל כן גם המשכיות זרעו.

2) כן, ההתנהגות שלו עולה בקנה אחד עם דברי המדרש מכיוון שבפס' ג אנו רואים שאברהם מציית באופן מושלם לציווי הקשה שאלוהים מציב לו להקריב לו את בנו כעולה, וכך גם נאמר בדברי המדרש, שאברהם לא התנגד לציווי של אלוהים ולא העלה בפניו את הבטחתו אליו (בפרק כ"א) שיצחק הוא ההבטחה שלו להמשכיות ואף לא ערער על מידתו המוסרית של אלוהים בעקבות הבקשה החריגה שהציב בפניו.

ג. אברהם מסתיר את הצו מנערו בפס' ה, כשאומר להם להמתין למרגלות ההר לו וליצחק כשהם עולים להקריב לאלוהים ושבסיום ההקרבה שניהם ישובו אליהם: " וַיֹּאמֶר אֲבִרְהָם אֶל-יְעֻזְבָד, שְׂבוּ-לָכֶם פֹּה עִם-הַחֲמוֹר, וְאֲנִי וְהַנֶּעֱר, נִלְכָּה עַד-פֹּה; וְנִשְׁתַּחֲוֶה, וְנִשְׁוֹבָה אֵלֵיכֶם".
מיצחק הוא מסתיר את הצו בכך שכאשר הם בדרכם להר לבדם יצחק חושד ושואל אותו "ואיה השה לעולה", כלומר, היכן הכבש שאותו נקריב לאלוהים? ואברהם מתחמק ומשיב לו "אלוהים יראה לו השה לעולה בני" - כלומר אלוהים יזמן לנו קורבן להקרבה, ולא מודה בפניו שהוא הקרבן.

שאלה 2

א. 1) יעקב נשלח לבית לבן כי יצחק שולח אותו למצוא כלה מבנות משפחתו על מנת שלא יתחתן עם בנות העם הכנעני.

2) עשיו לוקח לאישה את מחלת, ביתו של ישמעאל. הוא פעל כך כדי להכעיס את אביו.

ב. 1) ההבטחה האישית היא שאלוהים ישמור עליו בדרכו לחרן ובחזרתו לכנען:
"והנה אנכי עמך, ושמרתיו בכל אשר-תלך, ונחשבתיו, אל-האדמה הזאת: כי, לא אעזבך, עד אשר אס-עשיתי, את אשר-דברתי לך" והיא אמורה להרגיע את חששו של יעקב מהמסע הארוך למקום זר ובמטרתו למצוא אישה ממשפחתו.

2) מראה המלאכים העולים והיורדים מסמל את עלייתם וירידתם של אומות העולם שיצאו כנגד ישראל, כלומר מצבו העתידי של העם יהיה משתנה, גם אם ינחלו תבוסה בסופו של דבר הם יעלו ויתחזקו מחדש. המסר ממראה האל הניצב בראש הסולם הוא שהאל תמיד ניצב מעל העם, מתבונן בו ושומר עליו.

ג. 1) השוני בין התגובות הוא שבעוד שאברהם בעקבות הברכות שקיבל משתכנע וממלא את הציווי ללא עוררין ומבטא אמונה שלמה באלוהים "וַיִּלֶךְ אֲבָרָם, כְּאִשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהֵי יְהוָה" (פס' ד), יעקב מציב תנאי לאלוהים שרק במידה וההבטחות של ה' יתממשו הוא יאמין באלוהים באופן שלם: "אם-יהי אלהים עמדי,

וּשְׁמַרְנִי בְּדָרְךָ הַזֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי הוֹלֵךְ, וְנָתַן-לִי לֶחֶם לֶאֱכֹל, וּבְגָד לְלַבֵּשׁ. כֹּה וְשִׁבְתִּי בְּשָׁלוֹם, אֶל-בֵּית אָבִי; וְהָיָה יְהוָה לִי, לְאֱלֹהִים”.

2) משוני זה ניתן ללמוד על דמותו של יעקב שהוא אדם ספקן, שלא מאמין בקלות במה שאינו בטוח בו.
אן: שהוא אדם שמבקש להסתמך על עובדות בשטח כדי לבסס את אמונתו.

שאלה 3

א. 1) העדפתו של יעקב את יוסף באה לידי ביטוי בכך שהוא מעניק לו במתנה בגד ייחודי שמבדיל אותו מכל אחיו, פס' ג: "וַיִּשְׂרָאֵל, אֶהָב אֶת-יוֹסֵף מִכָּל-בָּנָיו--כִּי-בָן-זָקֵנִים הוּא, לוֹ; וַעֲשֵׂה לוֹ, כְּתֹנֶת פָּסִים”.

2) ראייה לרגשותיו העזים של יעקב: (כל אחת מהראיות הבאות)
הוא קורע את שמלותיו ולובש שק על מתניו - מנהגי אבלות.
הוא מסרב להתנחם מידי בני משפחתו.
הוא מבקש את מותו על מנת שיצטרף אל בנו.

ב. 1) בעוד שבפס' ט"ז יוסף מבקש למצוא את אחיו ולדרוש לשלום מתוך תחושה של קרבה אליהם, תשובת האיש מעידה שהאחים מבקשים להתרחק מיוסף ואינם רוצים בקרבתו כאח שלהם.

2) ראייה אשר תומכת בפירוש רש"י:

”וַיִּירָאוּ אֹתוֹ, מִרְחֹק; וּבְטָרְם יִקְרַב אֲלֵיהֶם, וַיִּתְנַפְּלוּ אֹתוֹ לְהַמִּיתוֹ” - כשהאחים רואים את יוסף מתקרב הם זוממים להרוג אותו

או: ”וַיֹּאמְרוּ, אִישׁ אֶל-אָחִיו: הִנֵּה, בָּעַל הַחֲלָמוֹת הַלְזָה--בָּא” - האחים מכנים אותו "בעל החלומות הלזה" כראיה לכך שהאחים שומרים ליוסף טינה על חלומות העליונות והשליטה שלו שחלם עליהם.

או: ”וַעֲתָה לָכֹה וְנַהַרְגְהוּ, וְנִשְׁלַכְהוּ בְּאֶחָד הַבְּרוֹת, וְאָמְרֵנוּ, חֲזָה רָעָה אֲכַלְתֶּהוּ; וְנִרְאָה, מִה-יִהְיֶה חֲלֹמֹתָיו”- האחים מתכננים להרוג את יוסף ע"י השלכתו לבור.

ג. הצעתו של ראובן נאמרה מפיו בגוף שני רבים, באופן שמבדיל בינו לבין שאר האחים ומציג את עצמו כלא שותף לתכניות שלהם להרגו "וַיֹּאמֶר אֶלְהֶם רְאוּבֵן, אֶל-תִּשְׁפְּכוּ-דָם--הֲשַׁלְּכוּ אֹתוֹ אֶל-הַבּוֹר הַזֶּה אֲשֶׁר בְּמִדְבָּר, וְיָד אֶל-תִּשְׁלְחוּ-בוֹ” מה ששם את ראובן כמתנשא מעל אחיו וגורם להם לא לשתף פעולה עם הצעתו. ואילו ההצעה של יהודה נאמרת בגוף ראשון רבים והוא מכליל את עצמו בתכנונים של האחים כאחד מהם מה שגורם להם לשתף פעולה עם הצעתו, פס' כ"ו: ”וַיֹּאמֶר יְהוּדָה, אֶל-אָחִיו: מִה-בָּצַע, כִּי נִהַרְגָה אֶת-אָחִינוּ, וְכִסִּינוּ, אֶת-דָּמוֹ. כֹּה לָכֹה וְנִמְכְּרֵנוּ לַיִּשְׁמַעֲאֵלִים, וְיִדְנוּ אֶל-תְּהֵי-בוֹ, כִּי-אָחִינוּ בְּשָׂרֵנוּ, הוּא; וַיִּשְׁמְעוּ, אָחִיו”.

שאלה 4

א. שתי ראיות לכך שהאחים משוכנעים שאינם אשמים בגניבת הגביע:

- פס' ט- "אֲשֶׁר יִמְצָא אֹתוֹ מְעַבְדֶּיךָ, נָמֹת”- הם מבטיחים ששמי ימצא אצלו הכסף - עונשו יהיה מוות
- וגם-אֲנַחְנוּ, נִהְיָה לְאֹדְנֵי לְעַבְדִּים - ושהם כולם יהפכו לעבדים אם הכסף נמצא אצלם.

ב. מטרת המבחן שיוסף ערך לאחים הייתה לבחון את הערבות ההדדית שלהם בינם לבין עצמם ולוודא שהם לא יפקירו את בנימין (שאצלו הורה להטמין את הגביע) לגורלו. שתי ראיות לכך:

- פס' י"ג - "וַיִּקְרְעוּ, שְׂמֹלֹתָם; וַיַּעֲמֵס אִישׁ עַל-חֻמּוֹ, וַיִּשְׁבּוּ הָעִירָה” - כשהגביע מתגלה אצל בנימין הם לא נוטשים אותו אלא כולם חוזרים ביחד איתו אל יוסף.
- פס' ט"ז: ”וַיֹּאמֶר יְהוּדָה, מִה-נֹאמַר לְאֹדְנֵי, מִה-נִּדְבַר, וּמִה-נִּצְטָדֵק; הֲאֵלֵהִים, מִצָּא אֶת-עֹן עַבְדֶּיךָ-הַנֶּנְנוּ עַבְדִּים לְאֹדְנֵי, גַם-אֲנַחְנוּ גַם אֲשֶׁר-נִמְצָא הַגְּבִיעַ בְּיָדוֹ” - כשהם חוזרים ליוסף יהודה מבין שאין דרך לחמוק מעונש והוא מציע ליוסף שגם בנימין וגם הם יהפכו להיות עבדים שלו.

ג. חַנוּפָה: פס' י"ח: "וַיִּגְשׁ אֱלֹהֵי יְהוּדָה, וַיֹּאמֶר בִּי אֲדֹנָי, וַדְּבַר-נָא עֲבָדְךָ דְבַר בְּאֲזְנֵי אֲדֹנָי, וְאַל-יִחַר אַפְּךָ בְּעֲבָדְךָ: כִּי כְמוֹךָ, כְּפָרְעָה" יהודה מתחנף ליוסף, מכנה אותו "אדוני" ואת עצמו "עבדי" ומשווה אותו לפרעה. יוסף רואה כיצד יהודה מוריד מערכו העצמי כדי לגונן על בנימין.

חַמְלָה: פס' כ"ב: "וַיִּנְאָמֶר, אֶל-אֲדֹנָי, לֹא-יִוָּכַל הַנְּעָר, לְעֹזֵב אֶת-אֲבִיו: וְעֹזֵב אֶת-אֲבִיו, נִמְתָּ" יהודה מעורר את חמלתו של יוסף על אביהם הזקן, שאם יחזרו אליו בלי בנימין - ימות (ניתן להביא גם את פס' כ"ו, ל', ל"א).

קַבְּלַת אַחֲרֵי: פס' ל"ב: "כִּי עֲבָדְךָ עָרַב אֶת-הַנְּעָר, מֵעַם אֲבִי לְאֹמֶר: אִם-לֹא אֲבִיאָנוּ אֵלֶיךָ, וְחִטָּאתִי לְאֲבִי כָל-הַיָּמִים." יהודה לוקח אחריות ומסביר שהוא ערב לאביו לשלמו של בנימין והוא לא יכול בשום פנים ואופן להפריע את ההבטחה הזו לאביו (גם פס' ל"ד).

כל אחת מהדרכים האלה גורמות ליוסף לראות את השינוי שיהודה עבר ועל כן לחשוף את זהותו בפני האחים.

פרק שני - שמות

שאלה 5

א. 1) שלוש דוגמאות המעידות על התגלות אלוהית:

- פס' א': "וַיִּבְאֵר אֶל-הָרֶה הַקָּלְהִים חֲרָבָה" משה נמצא במקום שהוא הר ה'.
- פס' ב': "וַיִּרְא מִלְּאֶף יְהוָה אֱלֹהֵי, בְּלַבַּת-אֵשׁ--מִתּוֹךְ הַסֵּנֶה" מלאך ה' מתגלה אליו באש העולה מהסנה
- פס' ב': "וַיִּרְא, וְהִנֵּה הַסֵּנֶה בָּעַר בְּאֵשׁ, וְהַסֵּנֶה, אֵינָנוּ אֶפְלִ" ההתרחשות היא על טבעית, הסנה בוער אך לא נשרף.

ב. 1) הספק שמה מעלה באשר ליכולתו נמצא בפס' י: "וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה, אֶל-הַקָּלְהִים, מִי אֲנֹכִי, כִּי אֵלֶךְ אֶל-פְּרַעֲה וְכִי אוֹצִיא אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, מִמִּצְרָיִם".

על הספק באשר לעמידה מול העם ה' אומר למשה לגשת אליו ביחד עם זקני העם לאחר שיגייס אותם לצידו וישכנע אותם שהוא שליחו של ה' ושהם ישמעו לקולו, וכך הוא יעמוד גם מול פרעה כשהוא יודע שהם מאמינים בו, פס' י"ח: "וַיִּשְׁמְעוּ, לְקוֹלְךָ; וּבָאתְ אַתָּה וְזַקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל-מִלְּךָ מִצְרָיִם, וְאָמַרְתֶּם אֵלָיו...". המענה הזה יכול לסייע למשה למלא את השליחות בכך שהוא ידע שהוא לא לבד, זקני העם תומכים בו ומאמינים בו, העם לצידו, וכמובן גם ה'.

2) לדעתי הטלת ספק היא תכונה חיובית עבור מנהיגה מכיוון שהיא מעידה שהוא/היא אינם יהירים ומבטיחה יתר זהירות במעשים שלו/ה והימנעות מסכנות מיותרות.
או:

לדעתי זו תכונה שלילית, מנהיגה צריכה להיות בטוחה בעצמה וביכולות שלה תמיד.

ג. 1) ה' מבקש שמה יאמר לפרעה שהוא מבקש לצאת עם העם לשלושה ימים במדבר כדי לזבוח לאלוהיהם שהתגלה אליהם מחדש לאחרונה "יְהוָה אֱלֹהֵי הָעִבְרָיִים נִקְרָה עָלַי, וְעַתָּה נִלְכָּה-נָא דְרָךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בְּמִדְבָּר, וְנִזְבַּחַה לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ". התגובה הצפויה היא סירוב, פס' י"ט: "וַאֲנִי יָדַעְתִּי--כִּי לֹא-יִתֶּן אֶתְכֶם מִלְּךָ מִצְרָיִם, לְהֵלֶךְ: וְלֹא, בְּיַד חֲזָקָה".

2) עפ"י קאסוטו, הכרחי שה' יגיב בחומרה מכיוון שפרעה לא מתכוון לוותר על בני ישראל כעבדים ומתכוון להמשיך להקשות את העול של העבדות עליהם ללא הגבלת זמן.

שאלה 6

א. 1) מעשים שיעוררו את קנאתו של ה' הם יצירה של פסל או תמונה שלו ו/או השתחוות ו/או כל עבודת סגידה אליהם.

2) שיטת הגמול היא גמול דורות, לפי שיטה זו כדאי לדבוק בקיום הצווים מכיוון שמי שיפר את הציווי ה' יעניש אותו ואת בניו ובנותיו עד לצאצאיו בדור הרביעי אבל אם לא יפר אותם אז צאצאיו עד לאלף דורות יזכו לחסדיו של אלוהים ולגמול חיובי.

ב. 1) דיבר השבת מביא לידי ביטוי חזון של חברה יצרנית ששוקדת על מלאכתה שישה ימים בשבוע ומנצלת את היום השביעי לחידוש כוחות ומנוחה לקראת השבוע הבא, פס' ח': "שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד, וְעֵשִׂיתָ כָּל-מְלֹאכֶתְךָ. ט וַיּוֹם, הַשְּׁבִיעִי--שַׁבָּת, לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ: לֹא-תַעֲשֶׂה כָל-מְלֹאכָה". החזון לכינון חברה שיוויונית בא לידי ביטוי בכך שציווי המנוחה חל על הכלל, גם על העבדים וגם על מי שאינם מקרב בני ישראל ואף על בעלי החיים, פס' ט': "וַיּוֹם, הַשְּׁבִיעִי--שַׁבָּת, לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ: לֹא-תַעֲשֶׂה כָל-מְלֹאכָה אֹתָהּ וּבְנֶךָ וּבִתְךָ, עֶבֶדְךָ וְאִמְתְּךָ וּבְהֵמָתְךָ, וְגֵרְךָ, אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ".

2) קאסוטו מוסיף על הנימוק הדתי את הנימוק המונותאיסטי, שהאל הוא הבורא היחיד של העולם.

ג. 1) הדיבר "לא תחמוד" יוצא דופן במהותו משאר הדיברות בכך שהוא איסור על מחשבה ולא על פעולה, ובכך הוא הופך איסור שקשה מאוד לקיימו. ערכו החינוכי הוא שלעיתים יש צורך להחמיר באיסור על מנת שיקויים אפילו רק חלק ממנו, או: הוא מעורר מחשבה ודורש העמקה בשל החומרה והקושי לקיים אותו.

2) לדעתי הזכרת האישה פוגעת בכבודה מפני שהיא נמנית עם העבדים ובע"ח ושאר הרכוש החומרי שיש לאיש "לא תחמוד, בית רעף לא-תחמוד אשת רעף, ועבדו ואמתו ושורו וחסמו, וכל, אשר לרעף".

אן: לדעתי הזכרתה שומרת על כבודה ומעמדה מפני שאיזכורה באופן ממוקד מעיד על החשיבות הרבה שיש לה עבור האיש: "לא-תחמוד אשת רעף".

פרק שלישי- נושאי הבחירה

שיבת ציון

7. א. העם הגיב על שיבת ציון בשמחה ובצחוק, והעמים התרשמו מיכולותיו העצומות של אלוהים.

ב. 1) עפ"י רד"ק, החידוש הנרמז שיחול בעם הוא חזרה בתשובה לדרכי התורה.

2) הרעיון המשותף לתהילים וליחזקאל הוא רעיון התקומה, תחייה מחודשת של העם בארצו. יחזקאל לו פס' י"ד: "הַעֲצֹמֹת הָאֵלֶּה כָּל-בֵּית יִשְׂרָאֵל הֵמָּה; הִנֵּה אֲמַרְיָם, יָבֹשׁוּ עֲצָמוֹתֵינוּ וְאֶבְדָּה תִקְוֹתֵנוּ--נִגְזְרֵנוּ לָנוּ... וְנִתְתִּי רוּחִי בְכֶם וְחִייתֶם, וְהִנַּחְתִּי אֶתְכֶם עַל-אֲדָמַתְכֶם".

ג. בפס' ה-ו נאמר:

"הֲזָרְעִים בְּדַמְעָה בְּרִנָּה יִקְצְרוּ."

הַלֹּחַף יִלָּךְ וּבִכְה נִשְׂא מִשָּׁד-הַזָּרַע בֹּא-גֵבֶה בְּרִנָּה נִשְׂא אֶלְמֹתֵינוּ"

דברי הרב דרוקמן באים לידי ביטוי בפס' אלו בכך שתהליך השיבה מדומה לתהליך של זריעת שדה, דורש עבודה קשה, נמשך זמן רב והתוצאות שלו אינן מובטחות, על כן יכולים להיות עיכובים, ירידות וסיבוכים. אך כמו בשדה, גם בתהליך השיבה ההתמדה היא חשובה, אין להרתע מן הקושי אלא להמשיך כל העת בתקווה וללא ייאוש.

פרק רביעי - קטע לניתוח והבנה

12. א. שתי פעולות שעשתה חנה כדי לשנות את מצבה (את עקרותה):

- פס' י': "וְהָיָה, מֵרַת נֶפֶשׁ; וְתִתְפַּלֵּל עַל-יְהוָה, וּבִכְה תִבְכֶּה" - היא פורקת את רגשותיה השליליים. פורקן יכול להביא להפחתה של צער ממצבה.
- פס' יא "ה וַתִּזְרַח נֶדֶר וַתֹּאמֶר, יְהוָה צָבָאוֹת אִם-רָאָה תִרְאֶה בְּעֵינֵי אִמְתְּךָ וּזְכַרְתִּי וְלֹא-תִשְׁכַּח אֶת-אִמְתְּךָ, וְנִתְתָּה לְאִמְתְּךָ, זָרַע אֲנָשִׁים--וְנִתְתִּי לַיהוָה כָּל-יְמֵי חַיָּי, וּמוֹרָה לֹא-יַעֲלֶה עַל-רֹאשִׁי" - היא נודרת נדר שאם יולד לה בן היא תקדיש אותו לאלוהים. כך היא מבטיחה שיהיה לה בן.

ב. שתי דוגמאות מנוגדות לטענה שהיה יחס שלילי לנשים עקרות:
בהתנהגותו אל חנה: "ולחנה, יתן מנה אחת אפים: כי את-חנה אהב, ויהנה סגר רחמה" לחנה הוא נותן מנת אוכל גדולה יותר מלכל שאר בני משפחתו בשל אהבתו אליה.
בדבריו אל חנה: הוא אומר לחנה שהוא טוב מעשרה בנים עבורה, כלומר היא אהובה וראויה בעיניו גם אם היא עקרה, פס' ח: "ויאמר לה אלקנה אישה, חנה למה תבכי ולמה לא תאכלי, ולמה, ירע לבבך: הלא אנכי טוב לך, מעשרה בנים"

ג. 1) בשמואל א, א' הפגיעה של האישה הפורייה בעקרה באה לידי ביטוי בכך שפנינה מלגלת על עקרותה של חנה (פס' ו). בבראשית ט"ז הפגיעה באה לידי ביטוי בהתעללות (רגשית/ פיזית) של שרה בהגר (פס' ו).
2) חנה לא מפנה דברים/ פעולה כתגובה על הפגיעה של פנינה בה, ואילו הגר בורחת מפניה ומביתה של שרה אל המדבר (פס' ו').

ד. 1) חוסר הרגישות של עלי בא לידי ביטוי בנוזיפה שלו בה, הוא חושב שהיא שיכורה, פס' יג-יד: "וחנה, היא מדברת על-לבה--רק שפתייה נעות, וקולה לא ישמע; ויחשבה עלי, לשכרה. יד ויאמר אליה עלי, עד-מתי תשתכרי; הסירי את-ינגד, מעליך".
2) "מענה רך- ישיב חמה" - למרות דברי הנוזיפה שעלי מפנה אל חנה, היא משיבה בצורה נינוחה ומסבירה את מצבה מבלי לנהוג בהתגוננות כלפיו, פס' טו: "ותען חנה ותאמר, לא אדני, אשה קשת-רוח אנכי, ויין ושקר לא שתיתי; ואשפך את-נפשי, לפני הנה".